adolatsizliklarni oldini olish, ta’lim, sog‘liqni saqlash va ish bilan ta’minlash imkoniyatlaridan foydalanishni o‘z ichiga oladi.

Ekologik barqarorlik bu kelajak avlod uchun tabiiy ekotizimlarni, biologik xilma-xillikni hamda resurslarni saqlash va muhofaza qilishni o‘z ichiga oladigan ekologik faoliyatdir. Shuningdek, ekologik barqarorlik ifloslanishni kamaytirish, suv va energiyani tejash, qayta tiklanuvchi energiya manbaalarini rag‘batlantirish hamda iqlim o‘zgarishining salbiy ta’sirlarini yumshatishga qaratilgan faoliyatlarni o‘z ichiga oladi[3].

Barqaror rivojlanish hamda yashil iqtisodiyotga doir adabiyotlar va manbaalarda barqaror rivojlanish atamasiga qo‘shimcha holatda fanga barqaror iste’mol va barqaror ishlab chiqarish kabi yangi atamalar ham kirib kelmoqda. Barqaror iste’mol va ishlab chiqarish mahsulot ishlab chiqarish jarayonining to‘liq davri mobaynida resurslar ishlatilishi hamda ortiqcha chiqindilar chiqishini kamaytirish uchun ishlab chiqarish hamda iste’mol qilish jarayonlarini takomillashtirishga qaratilgan. “Yashil” iqtisodiyot investitsiyalar, ish bilan bandlik va yuqori malakali kadrlarga asosiy e’tiborni qaratgan holda barqaror iqtisodiy o‘sishga erishish uchun makroiqtisodiy yondashuvga asoslanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Boltaboev M, Muminova E. “Yashil” iqtisodiyot. Darslik. FarPI. 2023.
2. Vahobov A.B., Xajibakiyev X.K. “Yashil iqtisodiyot”. Darslik. Toshkent. Universitet. 2020.
3. BMT rasmiy sayti elektron kutubxonasi
4. Urinov, Bakhrom Djamoliddinovich (2020) "THE QUALITY OF EDUCATION AND THE MAIN FACTORS AND CRITERIA THAT DETERMINE IT," Scientific Bulletin of Namangan State University: Vol. 2 : Iss. 6 , Article 84.
5. “UNO environment program” internet sayti kutubxonasi.

YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH UCHUN DAVLAT SIYOSATLARI

Toyirov Alijon Yodgor o‘g‘li.
Toshkent kimyo-texnologiya instituti Shahrisabz filiali
Iqtisodiyot yo‘nalish talabasi
”TKTI Shahrisabz filiali ijtimoiy-iqtisodiy fanlar kafedrasi
katta o'qituvchisi O.T.Sadullayev„

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yashil iqtisodiyotga o‘tishning dolzarbligi, yo‘llari va imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Bu jarayonda to‘sqinlik qilishi mumkin bo‘lgan ekologik va iqtisodiy muammolar, ularning tahlili va yechimlar ham yoritilgan.*

Kalit so’zlar: *yashil iqtisodiyot, energiya samaradorligi, resurslar, ekologik muammolar, qishloq xo‘jaligi, uglerod chiqindilari, iqlim, islohotlar, tiklanadigan energiya manbalari.*

Аннотация*: В данной статье рассматриваются актуальность, пути и возможности перехода к зеленой экономике. Также освещены экологические и экономические проблемы, их анализ и решения, которые могут помешать этому процессу.*

[3] BMT. Atrof-muhit dasturi web-sayti kutubxonasi

Ключевые слова: *зеленая экономика, энергоэффективность, ресурсы, экологические проблемы, сельское хозяйство, выбросы углекислого газа, климат, реформы, возобновляемые источники энергии.*

Annotation*: This article considers the relevance, ways and opportunities of transition to a green economy. Environmental and economic problems, their analysis and solutions, which may hinder this process, are also covered.*

Key words: *green economy, energy efficiency, resources, environmental problems, agriculture, carbon emissions, climate, reforms, renewable energy sources.*

O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiy taraqqiyotga erishish uchun bir qator amaliy ishlarni olib bormoqda. Mamlakat 2016 yilda rejali iqtisodiyotdan bozor iqtisodiyotiga o‘tishni boshladi va “yashil” yondashuv orqali iqtisodiy o‘zgarishlarni joriy etishni asosiy maqsad qilib oldi.

Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2022-yil dekabr oyida imzolangan qarorda davlat boshqaruv organlari tomonidan amalga oshirilishi lozim bo‘lgan muayyan islohotlar belgilandi. Yashil iqtisodiyotga o‘tish va yashil o‘sishni ta’minlash bo‘yicha 2030-yilgacha bo‘lgan harakatlar rejasi qabul qilingan bo‘lib, bu reja yashil, barqaror va inklyuziv rivojlanishga erishish uchun mavjud ekologik va iqtisodiy muammolarni hal qilishga qaratilgan chora-tadbirlarni o‘z ichiga oladi.

Davlat idoralari bilan hamkorlikda tayyorlangan Jahon bankining hisobotida mamlakatning yashil iqtisodiyotga o‘tishdagi muammolari va imkoniyatlari tahlil qilingan. Hisobotda eng dolzarb ekologik va boshqa risklar belgilangan, shuningdek, energiya samaradorligi bo‘yicha chora-tadbirlar va landshaftni tiklash dasturlari iqtisodiyot va atrof-muhitga bir vaqtning o‘zida foyda keltirishi mumkinligi ko‘rsatilgan. Ushbu maqola hisobotning ba’zi xulosalarini umumlashtiradi.

O‘zbekiston Respublikasida resurslardan foydalanish samaradorligi Yevropa Ittifoqi va boshqa o‘rtacha daromadli mamlakatlarga nisbatan ancha past. O‘zbekistonda suvdan foydalanish darajasi samarasiz bo‘lib, mamlakatda YaIM birligiga to‘g‘ri keladigan energiya iste’moli Yevropa va Markaziy Osiyo mintaqasidagi o‘rtacha ko‘rsatkichdan qariyb uch barobar, qo‘shni Qozog‘istondan esa ikki baravar yuqori [1, p. 32].

Shu bilan birga, sanoat va ishlab chiqarish manbalaridan keluvchi qattiq zarrachalar bilan havoning ifloslanishi yuqori darajada bo‘lib, shamol orqali uchib kelgan qum va changlar bilan yanada yomonlashmoqda. Aholining katta qismi muntazam ravishda sog‘liq uchun zararli deb hisoblangan havo sifatiga duchor bo‘ladi. Yerning tanazzulga uchrashi iqtisodiyotga sezilarli darajada qimmatga tushadi va bu o‘zaro bog‘liq ekologik muammolar tufayli yuzaga keladi.

O‘zbekiston Respublikasi yashil ambitsiyalarini ro‘yobga chiqarish uchun uch davrga bo‘lingan muammolarni hal qilishi kerak: shoshilinch, qisqa muddatli va uzoq muddatli. Mamlakatning qishloq xo‘jaligiga asoslangan iqtisodiyoti va aholi zich joylashgan hududlarda havo sharoitining asta-sekin yomonlashishini hisobga olgan holda, eng dolzarb ekologik ustuvor vazifalari havo sifatini yaxshilash, yer va suvdan barqaror foydalanish bo‘ladi. Bunga landshaftni tiklash, suvni samarali boshqarish va havo ifloslanishini kamaytirish choralari orqali erishish mumkin.

Yerdan barqaror va oqilona foydalanish zarur bo‘lgan muhim amaliyotdir. Iqlimga sezgir qishloq xo‘jaligida boshqaruv usullari yerdan barqaror foydalanishni yanada yaxshilaydi. Uzoq muddatli istiqbolda mamlakat qishloq xo‘jaligidan yuqori qiymatga ega, yuqori maoshli tarmoqlarga o‘tishni ta’minlashi lozim. Bu qishloq xo‘jaligi ishchi kuchining bir qismini, ayniqsa, eng zaif ayollar va yoshlarni qayta tayyorlashni talab qiladi.

Suv narxini belgilash va sug‘orish uchun investitsiyalar orqali suvdan foydalanish samaradorligini oshirish eng muhim vazifa bo‘lishi kerak, bunda suvdan foydalanishga ma’lum cheklovlar ushbu yangi ustuvorliklarning bir qismi hisoblanadi. Kam uglerodli siyosatga o‘tish energiya samaradorligi uchun zarur rag‘batlantirishni beradi. [2, p. 156].

Xalqaro valyuta jamg‘armasi va Jahon bankining uglerod chiqindilarining narxini belgilash vositasi tahlili shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston misolida uglerod chiqindilarining narxini belgilash yalpi ichki mahsulotning 5 foizigacha qo‘shimcha byudjet daromadini ta’minlashi mumkin, bu “yashil” loyihalarni moliyalashtirish yoki “yashil” iqtisodiyotga o‘tishdan eng ko‘p zarar ko‘rgan sohalarga iqtisodiy ta’sirni yumshatish uchun ishlatilishi mumkin.[3]

Bundan tashqari, ish o‘rinlarini yaratish va resurslarni qayta taqsimlash strategiyalari yashil iqtisodiyotga o‘tish davridagi ijtimoiy xarajatlarning bir qismini kamaytirishga yordam beradi. Yashil iqtisodiyotga global o‘tish ish o‘rinlarini yaratish va ekologik barqarorlikni ta’minlash uchun katta imkoniyatlarni taqdim etadi, mamlakatimiz bu imkoniyatlardan foydalanish uchun qulay sharoitga ega.

Mamlakatning eng yirik bandlik tarmog‘i bo‘lgan qishloq xo‘jaligi va qishloq xo‘jaligida xizmatlar ko‘rsatish sohasi yuqori qo‘shimcha qiymatga ega bo‘lgan tizimga o‘tish va ekologik xizmatlarni rivojlantirish orqali yerdan foydalanishni optimallashtirish hamda yanada ko‘proq yashil ish o‘rinlarini yaratish va turmush sharoitini yaxshilash salohiyatiga ega. Bundan tashqari, qayta tiklanadigan energiya manbalari va boshqa innovatsion texnologiyalarga asoslangan, xuddi shunday yashil potentsialga ega bo‘lgan tarmoqlarning ulushini kengroq joriy qilish zarur.

Yashil iqtisodiyotga o‘tishning muvaffaqiyatini ta’minlash uchun davlat sektori va yashil moliyani jalb qilish juda muhimdir. Davlatning siyosiy choralari moliyaviy tafovutni bartaraf etish bilan bir vaqtda yashil sektorlarda yangi ish o‘rinlarini yaratish orqali ijtimoiy xarajatlarni kamaytirishi kerak.

Yashil Kursni Tuzish: Muammolardan Imkoniyatlarga

O‘zbekiston Respublikasi yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishga intilmoqda, chunki bu ko'rsatkichlar Yevropa Ittifoqi va boshqa o‘rtacha daromadli mamlakatlarnikidan ancha past darajada. Masalan, O‘zbekistonda suvdan foydalanish darajasi samarasiz, YaIM birligiga to‘g‘ri keladigan energiya iste’moli esa Yevropa va Markaziy Osiyo mintaqasidagi o‘rtacha ko‘rsatkichdan uch barobar, qo‘shni Qozog‘istondan esa ikki baravar yuqori.

Sanoat va ishlab chiqarish manbalaridan keluvchi qattiq zarrachalar bilan havoning ifloslanishi yuqori bo‘lib, shamol orqali uchib kelgan qum va changlar bu holatni yanada yomonlashtirmoqda. Aholining katta qismi sog’liq uchun zararli deb hisoblangan havo sifatiga muntazam ravishda duch keladi. Yerning tanazzulga uchrashi iqtisodiyotga sezilarli darajada zarar keltirib, o‘zaro bog‘liq ekologik muammolarni yuzaga keltirmoqda.[4]

Mamlakat yashil iqtisodiyotga o‘tishning jamiyatga ta’sirini ham hisobga olishi kerak. Yashil sektorlarni qo‘llab-quvvatlash va uglerod va resurslarni ko‘p talab qiladigan faoliyatdan voz kechish sarmoya va ish o‘rinlari yaratish modelini o‘zgartirib, g‘oliblar va yutqazuvchilarni yaratadi. Eng ko‘p zarar ko‘rgan jamoalarga yordam ko‘rsatish muhimdir. Bu qadriyatlar adolatli o‘tishga erishish uchun sa’y-harakatlarning asosidir.

Ekologik siyosat va islohotlarning to‘g‘ri uyg‘unligini qabul qilish orqali O‘zbekiston Respublikasi yashil, barqaror va inklyuziv kelajakning afzalliklaridan foydalanishi mumkin. Yashil iqtisodiyotga global o‘tish iqtisodiy o‘sish va rivojlanish uchun ko‘plab imkoniyatlar ochadi, va O‘zbekiston Respublikasi o‘z kelajagini ta’minlash uchun barqaror siyosat olib borishi kerak.

Adabiyotlar ro’yxati:

[1] “2030-yilgacha bo‘lgan davrda O‘zbekiston Respublikasining Atrof muhitni muhofaza qilish” konsepsiyasi

[2] Vaxabov A.V., Xajibakiyev Sh.X., Tashmatov Sh.A., Butaboyev M.T.. Yashil iqtisodiyot. Darslik. T.: Universitet, 2020, 156-bet

[3] Stainer 2017, “The Green Shoots of the Green Economy”, Environmental Conservation, №2 vol 3 2019.

[4] Urinov, Bakhrom Jamoliddinovich (2020) "EUROPEAN STANDARDS FOR THE QUALITY OF EDUCATION.," Scientific Bulletin of Namangan State University: Vol. 2 : Iss. 7 , Article 77. Available at: https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol2/iss7/77

[5] Brown L.R. Eco-Economy. Building an Economy for the Earth. Earth Policy Institute. W.W. Norton&Company. New York, London, 2019.

YASHIL IQTISODIYOTNING GLOBAL MIQIYOSIDAGI ROLI VA AHAMIYATI

Toyirov Alijon Yodgor o‘g‘li.
Toshkent kimyo-texnologiya instituti Shahrisabz filiali
Iqtisodiyot yo‘nalish talabasi
”TKTI Shahrisabz filiali ijtimoiy-iqtisodiy fanlar kafedrasi
katta o'qituvchisi O.T.Sadullayev„

Annotatsiya: *Maqolada, energetikani yangilash, resurslarni boshqarish, davr-iqtisodiyati va ekologik iniciyalarni kengaytirish kabi turli sohalar kritik e’tibor qilindi. Muvozanatli iqtisodiy o’sish va atrof-muhitni muhofaza qilishning ahamiyati belgilandi, shuningdek, har xil sohalardagi ilmiy tadqiqotlar va amaliy misollar keltirildi.*

Kalit so’zlar: *yashil iqtisodiyot, globallashuv, istiqbollar, tamoyillar, jamiyat rivojlanishi.*

Аннотация: *В статье критически рассмотрены различные области, такие как возобновление энергетики, управление ресурсами, циркулярная экономика и расширение экологических инициатив. Была подчеркнута важность сбалансированного экономического роста и защиты окружающей среды, а также научных исследований и практических примеров в различных областях.*

Ключевые слова: *зеленая экономика, глобализация, перспективы, принципы, социальное развитие.*